

Viser høring om konsesjon for Somrungen kraftverk i Sunndal kommune

Bakgrunn

Vi som har skrevet dette innspillet er begge oppvokst på Almhjell og kjenner derfor området godt. Vi ser at det i søknaden ikke er tatt hensyn til viktige miljøverdier i området som berøres og at omsøkt utbyggingsalternativ vil medføre store inngrep i landskapet. Vi har også fått gjennomført en supplerende biologisk undersøkelse som dokumenterer noen av miljøverdiene. Vi har nedenfor pekt på de viktigste ulempene ved planlagt utbygging og skissert et alternativt forslag til utbygging av vassdraget og fordelene ved dette.

Planlagt rørgate

Nedgraving av rørgata vil medføre sprenging og graving i landskapet ovenfor. Disse inngrepene vil være godt synlige fra dalen. Om disse "sårene" i landskapet gror med årene vil det likevel ved reparasjon eller vedlikehold av dam og inntak ofte kreve bruk av gravemaskin og dermed lage nye sår i landskapet. Rørgata nedover Østerlia vil også medføre fare for områdene nedenfor ved rørbudd.

Planlagt veitrase

Veien opp til kraftstasjonen er planlagt blant annet mellom låven på Almhjell og Somrungen. Veien er beskrevet å bli maksimum 10 meter bred. Det virker dermed uunngåelig at kulturminnene som ligger langs denne ruta blir ødelagt. Disse kulturminnene er et anlegg som består av en "akvedukt" med høyde på bortimot 2 meter med tilførselsbekk som trolig utnyttet vannet til drift av slipestein og en oppmurt kanal som ledet vannet videre til et kvernhus som stod et stykke nedenfor (kvernhuset ble flyttet til Leikvin museum rundt år 1995). Disse kulturminnene er i god stand og etter vår vurdering en viktig del av et kulturlandskap som det finnes svært få av i Sunndal kommune. Alternativ veitrase er omtalt i alternativ løsning for kraftutbygging.

Området mellom Somrungfallene (kote 225) og planlagt kraftverk

Dette området består blant annet av mange småfusser og djupe kulper er et stykke intakt vassdragsnatur ned til planlagt kraftverk. Ved redusert vassføring (60 l/s i minstevassføring) vil dette landskapet bli sterkt påvirket. I tillegg vil rørgaten medføre et stort inngrep. Vi vurderer dette området som verdifullt rekreasjonsområde da det er lett tilgjengelig med bru og sti, er relativt urørt og spesielt. Det er etter det vi kjenner til svært få av Drivas sidevassdrag i Sunndalen som er intakte og lett tilgjengelig i nedre deler slik Somrungen er her.

Ved kraftverket er det i bekkeløpet gjennomført opprensning og senking av bekkeløpet (se kapittel om fiskebestand i Somrungen). Området mellom bekken og dyrka marka innehar derimot viktige miljøverdier i følge Miljøfaglig utredning AS: *Lokaliteten sin verdi ligger absolutt på grensa mot svært viktig – A, og særlig forekomsten av grove almetrær med tilhørende artsmangfold tilsier muligens en så høy verdi. Selv om lokaliteten på mange måter er relativt påvirket, har inngrepene som hittil er gjennomført i begrenset grad påvirket verdien som gjør at området er minst et B-område og muligens er et A-område* (se vedlegg) Videre heter det i rapporten at: *Området har nå en nærmest urskogsaktig struktur, med en god del dødt trevirke i ulike nedbrytningsstadier og en del grove, gamle og døende trær. Det er likevel langt fra noen uberørt skog, men i praksis et gammelt kulturlandskap i langt framskredent "forfall". Flere av almetrærne har trolig vært styvet tidligere. Det tilrådes i*

rapporten at det beste for naturverdiene i framtiden er ganske klart å la lokaliteten få ligge mest mulig i fred for inngrep. Bygging av kraftstasjon her vil etter vår vurdering ødelegge miljøverdiene her. Også dette urskogspregede området vurderes å ha høy rekreasjonsverdi og er relativt lett tilgjengelig fra områdene nevnt avsnittet over, men kan også med små tiltak gjøres tilgjengelig fra annet hold.

Bomiljø og turisme

Med kraftstasjonen slik den er foreslått vil det bli turbinstøy ved husene. Dette vil også være en sterk forringelse av bomiljøet for de som bor på gården. Det har på gården vært drevet utleie av overnatting og fiske de siste 8 årene. Stillheten bortsett fra bekkesuset på gården er noe av det som trekkes frem som spesielt attraktivt. Vi vurderer at turbinstøy, selv om den bare er så vidt hørbar, vil være spesielt ødeleggende for bomiljøet og turistnæringen fordi det ikke er andre støykilder på gården fra før.

Fiskebestand i Somrungen:

Somrungen er et laks- og sjøørrettførende vassdrag, men har størst betydning for sjøørreten. Så sent som på 70-tallet eller starten av 1980-tallet ble det i gytetida observert et antall stor fisk, noen minst 2 kg, i Somrungen oppe ved gården. (Grunneiere Ola Almhjell og Edle Zakariassen: Pers.medd.). Det ble ikke undersøkt om dette var sjøørret eller hvor langt fisk av denne størrelsen gikk oppover Somrungen, men vi ser ingen grunn til at fisk av denne størrelsen ikke gikk hele fiskeførende strekning. I følge fiskeforvalter Leif Magnus Sættem i Møre og Romsdal oppholder stor gytefisk seg i slike små vassdrag kun kort tid under gytetida og slike observasjoner blir derfor ofte sjeldne. Fiskeførende strekning er minst 150 meter ovenfor planlagt kraftstasjon og her var også de beste fiskeplassene med størst fisk. Somrungen er vurdert som et potensielt viktig oppvekstområde for sjøørrettyngel i Driva av samme Sættem. Dessverre har inngrepene i Somrungen vært mange de siste 40-50 årene, noe som har redusert Somrungenes kvalitet, både som oppvekstområde og gyteområde. Likevel vurderes disse tiltakene som mulige å reparere og at Somrungen igjen vil kunne få stor tetthet med ungfisk. Tilstanden til Drivas sjøørretstamme tilsier at Somrungen kan bli svært viktig. Følgende tiltak har vært til skade for Somrungen som habitat for fisk:

- Statens vegvesen la om løpet de nederste 300 meterne på 1960-tallet slik at dette strekket ble rensket opp. Dette habitatet ble med dette dårlig egnet som oppvekstområde og det ble også tydelig mindre fisk på denne strekningen. Dette strekket vil trolig bli restaurert i forbindelse med at Statens vegvesen skal forlenge fylkesvei mellom riksveien og denne strekningen og grunneier har satt dette som krav ved avståelse av grunn. Statens vegvesen mener det ikke skal være noen problemer med dette restaureringstiltaket, men at det er en del av et større prosjekt som er under vurdering (Gunnar Djup, Statens vegvesen, Møre og Romsdal: Pers.medd.)
- Statens vegvesen la bekken i rør i stedet for klopp som det var tidligere under riksveien. Dette har trolig fungert som et vandringshinder i betydelig grad. Det har ikke vært gjort noe forsøk på utbedring av denne kulverten for å bedre oppgangen av fisk, så vidt vi kjenner til, men vi har sendt dette som et innspill i samband med forlengelse av fylkesvei nevnt ovenfor.
- Etter storflommen i 2003 kom store løsmasser ned i Somrungen fra et landløp like ovenfor gården (like nedenfor planlagt kraftstasjon). Også en del trær ble med rasmassene ned i bekken. Under opprydningsarbeidet ble bekken renska opp mellom raset og nedover til der

høyspenttraseen krysser bekken. Bekkeløpet ble senket like nedenfor raset og her er det muligens oppstått et vandringshinder.

- I forbindelse med uttak av grus nedenfor riksveien ble bekken i 2004 ledet østover og fikk et utløp som i stor grad hindret fiskeoppgangen fra elva. Dette ødela dermed minst en gytesesong. Vi er usikre på når bekken igjen fikk sitt nåværende løp vestover.

Alternativ løsning

Grunnet store konsekvenser for kulturminner, naturmiljø og bomiljø med planlagt kraftstasjon, veitrasee og rørgate/inntak vil vi foreslå en alternativ løsning for utbygging av vassdraget. Forslaget innebærer:

- Kraftstasjon på om lag kote 225 (nedenfor Somrungfallene) plassert i fjellet rett øst for Somrungen.
- Inntak om lag på kote 900 der det er fast grunn, innenfor landskapsvernområdet. Vi har vurdert området mellom kote 850 og 950 som egnet for inntak.
- Vannet føres i tunnel mellom inntak og kraftstasjon. Kan tunellen bores diagonalt vil dette bli en tunnel om lag 1600 meter.
- Veien legges enten fra Fahle gård eller som en fortsettelse av veien som allerede eksisterer opp mot vannkilden til Fale Grendahus. Veitraseen må legges i størst mulig grad vekk fra bekkefaret for å bevare naturmiljøet og rekreasjonsverdien langs bekken. Muligens er det gjennomførbart med en del av veitraseen langs høyspentlinja.

Dette alternativet mener vi er bedre fordi:

- Grunnforholdene framstår som langt mer stabile, både i inntaksområde og kraftstasjonsområde. Topografien og grunnforhold mener vi tilsier at det kan bores en tunnel diagonalt fra kote 225 opp til kote 900. Det er dermed sikrere da det ikke er fare for brudd på rør.
- Problemstillingen med støy fra kraftstasjonen vil trolig bli eliminert med kraftstasjon bygd inn i fjellet og dermed ivaretas bomiljøet på Almhjell og mulighetene for turistvirksomhet.
- Områdene mellom kote 225 og 130 bevares, et område med kulturminneverdier, biologiske verdier og rekreasjonsverdi.
- Kulturminnene ved omsøkt veitrase bevares.
- Mindre behov for vedlikehold av rør og dermed lavere driftskostnader med tunnel.
- Mindre vedlikehold av inntak fordi området rundt kote 900 er flatere og mindre erosjonsutsatt og mer stabile grunnforhold med fast fjell.
- Ingen terrenginngrep mellom kraftstasjon og inntak.
- Bekken kan bevares som naturlig hele veien fra Somrungfallene og ned til utløpet av Driva med variasjon fra små fosser og stryk øverst til rolig keile nederst.
- Den ekstra strekningen fra kote 225 til kote 130 vil tilføre alloktont materiale til fiskeførende strekning som genererer en svært viktig matkilde for ungfisken.

Ulemper med det alternative forslaget:

- Flytting av inntaksområde inn i landskapsvernområde og dermed reduksjon av villmarkspregede områder. Området som direkte berøres i form av redusert vannføring er likevel i stor grad lite tilgjengelig på grunn av løsmasser og topografi.
- Vedlikehold av fangdam og rør vil antakeligvis medføre behov for helikoptertransport jevnlig opp til området. Vi vurderer likevel forstyrrelsen av verneområdet som tilnærmet like stor med landingsplass på grensa til landskapsvernområdet som noen hundre meter inne i området. Dersom vurderingen vår er riktig i forhold til redusert vedlikeholdsbehov vil denne aktiviteten i tillegg bli mindre.
- Biologiske verdier mellom kote 900 og kote 555 er ikke undersøkt.

Det blir opp til vernemyndighetene å vurdere om dette forslaget kan aksepteres. Vi vurderer verdiene som bevares med dette forslaget som mer verdifulle enn området som berøres innenfor landskapsvernområdet. Økte kostnader som følge av tunnel i stedet for rør og tap av fall nederst vil med god margin kompenseres med høyereliggende inntak, mer fall og lavere vedlikeholdskostnader.

Da behovet for restaurering av sjøørrethabitat er stort, både i Somrungen og andre sidevassdrag, foreslår vi at eksempelvis 0,25 % av overskuddet settes av i fond til restaurering av slike habitat. Denne prosentsatsen kan med fordel behøvsprøves gjennom dialog med fiskeforvaltningen i Møre og Romsdal eventuelt også med grunneiere og jeger- og fiskeforeningen.

Med vennlig hilsen

Erik Almhjell

Ivar Almhjell